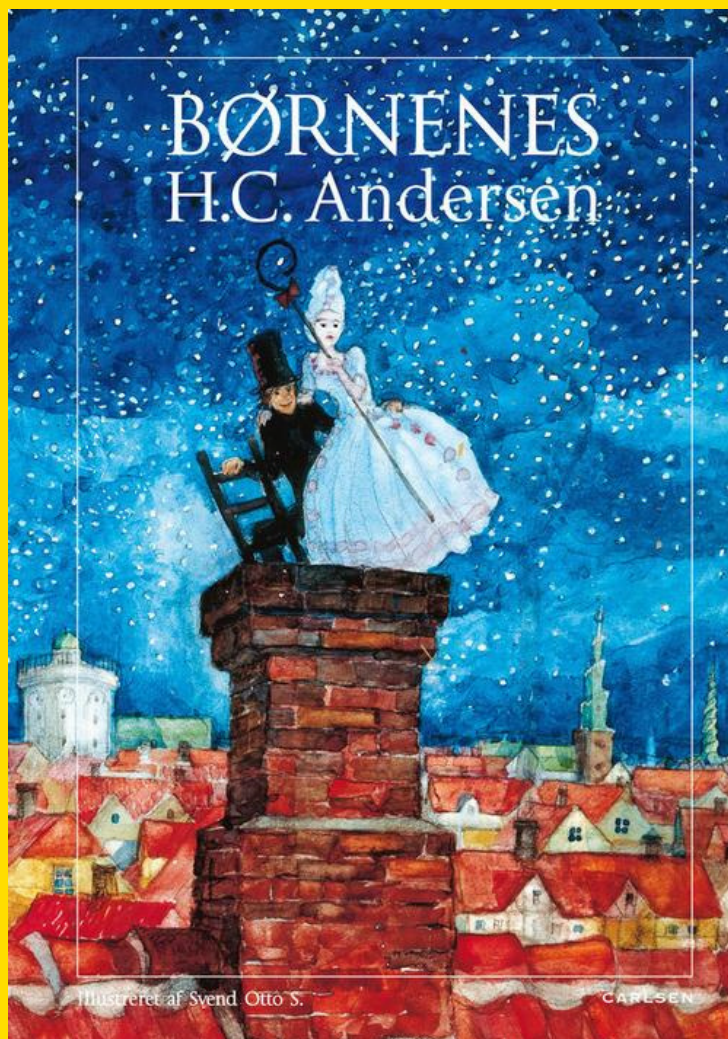

FREDENSBORG
KOMMUNE

Velegnet til børn med en sproglig udvikling svarende til 5-6 år

Sproggavens bogfolder til **Den grimme ælling**

Titel: Sproggavens bogfolder til historien 'Den grimme ælling'
(Andersen, H. C.: Børnenes H. C. Andersen. Carlsen. 2015 (ISBN:
9788711442807))

Udarbejdet af: Pædagoger i de selvejende institutioner i samarbejde
med læsekonsulent, Marianne Aen Thorsen, og med konsulentbistand
fra Nationalt Videncenter for Læsning.

Udgivet af: Center for Læring, Fritid og Sundhed, Fredensborg
Kommune.

Tak til: Forlaget Carlsen og illustratør Svend Otto S., som venligst har
givet tilladelse til på forsiden af folderen at anvende forsidebilledet fra
bogen 'Børnenes H. C. Andersen', hvori historien 'Den grimme ælling'
indgår.

Version: 1.0

Versionsdato: 2016-09-06

Eventuelle henvendelser af indholdsmæssig karakter rettes til
læsekonsulent, **Marianne Aen Thorsen**, dir.tlf.nr.: 7256 2277, eller e-
mail: mtho@fredensborg.dk

Henvendelser vedr. projekt Sproggaven rettes til konsulent, **Liv
Holmgaard Nørrelykke**, dir.tlf.nr.: 7256 5417, eller e-mail:
lihn@fredensborg.dk

Om bogen

Den grimme ælling ligner slet ikke sine ællingesøskende. Han bliver kanøflet af dyr og mennesker, fordi han ser anderledes ud og opfører sig anderledes. Han føler sig også helt forkert – lige indtil en dejlig forårsdag, hvor der sker noget helt vidunderligt.

Igennem ællingen kan børnene opleve, hvordan det er at være anderledes og blive mobbet. Eventyret giver anledning til dialoger om bl.a. mobberi og om at være gode ved hinanden. Det kan også give børnene viden om en af Danmarks største forfattere.

Vejledning til Sproggaven

I den generelle vejledning til Sproggaven kan du læse mere om, hvordan du forbereder den dialogiske læsning. Her kan du også få mere viden om, hvordan du udvikler børnenes sprog. Så derfor er det en god idé at have læst vejledningen til Sproggaven som grundlag for at arbejde med de forskellige bogfoldere i Sproggaven.

Før du går i gang

- Læs historien godt og øv dig i at læse op med indlevelse og tydelig udtale.
- Understreg fokusordene.
- Planlæg dine spørgsmål.
- Vælg aktiviteter efter den dialogiske læsning (se under Læs og leg: literacy-udviklende lege og aktiviteter).

Medbring

- iPad, De Små Synger, globus,
- 5 robotter (brug evt. 5 papkasser/skotøjsæsker og tegn en robot på hver)
- Ordkort med fokusordene, som du kan have skrevet på forhånd
- Hårdkogt æg
- Se mere specifikt under de enkelte literacy-udviklende lege og aktiviteter.

De tre faser i dialogisk læsning

Første fase: Læs og lyt

1. Bed børnene finde titlen. Tal om skrifttypen (sammenhængende skrift) i titlen og i første bogstav i teksten (normalt med stort første bogstav i teksten på H.C. Andersens tid). Hvordan ser både det store og lille d ud med trykbogstaver? Hvor mange ord er der i titlen? Læs den sammen med børnene, imens du peger på hvert ord. Spørg børnene, hvor på en side man starter med at læse, og hvordan læseretningen er. Bed børnene vise med deres finger, hvordan de kan følge en linje og gå ned på den næste linje. Lad børnene se billederne og gætte på handlingen. Styrk børnenes muligheder for at forstå eventyret. Læs bogen op for børnene. Det er vigtigt, at de kan følge med i handlingen.
2. Bagefter kan I tale kort om bogen, og du kan tage fat på de første fokusord (se under Fokusord).

Anden fase: Læs og snak

1. Arbejd med de næste fokusord. Hvad kan børnene huske fra historien?
2. Læs bogen op, men stop op flere steder for at inddrage børnene i en dialog. Her kan du have planlagt, hvilke spørgsmål du kan stille (se under Læs og snak: Den sprogdudviklende dialog).

Tredje fase: Læs og leg

1. Arbejd med de sidste fokusord til bogen.
2. Lad børnene skiftes til fortælle handlingen i bogen. Du kan bede børnene fortælle ud fra billederne i bogen, og du kan guide dem med spørgsmål.
3. Lad børnene fortælle, hvad de synes om bogen, og lav bogquizzen (se under Læs og leg: Bogquiz). Vælg derefter lege og aktiviteter til at styrke børnenes literacy-kompetencer – mindst én aktivitet under hver overskrift (se under Læs og leg: literacy-udviklende lege og aktiviteter).

Fokusord

Børn med en sproglig alder på 5-6 år kan stort set udtale alle almindelige ord. Der kan dog stadig være nogle ganske få ord, som de endnu ikke kan udtale fuldstændigt korrekt.

Men vær opmærksom på de børn, som stadig forenkler ord fx siger "pably" i stedet for "parably", og som stadig har store udfordringer med at få styr på udtalen af ord med flere medlyde fx "**strømpe**", "**springe**" og "**længst**" (se evt. forklaring på medlyde i ordlisten i den generelle vejledning). Dette kan nemlig være et muligt tegn på, at barnet ikke så let kan få fat på sprogets lyde, hvilket kan give barnet vanskeligheder med at lære at læse og stave. Hvis et barn i din børnegruppe har sådanne udfordringer, vil dette være en nyttig oplysning at give videre til barnets kommende skole.

Det er stadigvæk meget vigtigt, at børnene hører dig sige hvert fokusord meget tydeligt og mange gange, så de ved, hvordan ordet rigtigt skal lyde, og så de får gemt ordet i sin korrekte lydige form i deres eget ordforråd. Dette har stor betydning for børnenes egen udtale, og det giver dem gode forudsætninger for den første læse- og staveudvikling i skolen. I bogfolderne til denne aldersgruppe er der en leg om at klappe stavelser til fokusordene. Det styrker børnenes opmærksomhed på ordenes lydige opbygning og på deres egen udtale.

Sig også ordene i andre daglige sammenhænge i institutionen, så børnene hører dem igen og igen.

Forslagene til arbejdet med fokusordene afspejler, at børnene nu kan tilegne sig et dybere kendskab til ordene som grundlag for læring og den videre sproglige udvikling i skolen. I den generelle vejledning til Sproggaven kan du læse mere om, hvad børn har brug for at vide om et ord.

Når du læser bogen for børnene, kan du vise dem, hvordan hvert fokusord ser ud i sin trykte form. De kan tælle bogstaverne i ordet, og du kan spørge, om de kan genkende nogen af bogstaverne. Vær opmærksom på de børn, som ikke er interesserede i bogstaver. Hvis de samtidigt har udfordringer med sprogets lyde, kan de være i stor risiko for at få svært ved at lære at læse og stave.

Det er en god idé at lave jeres egne visuelle illustrationer til fokusordene. Det kan I gøre, imens I arbejder med fokusordene. Med

iPad eller digitalkamera kan I tage billeder eller små filmklip, som viser fokusordene. I kan lægge dem på Family og på den måde få forældrene med til at bruge ordene derhjemme.

Gruppering af fokusord

Dette eventyr indeholder en del ældre ord og udtryk, som børnene nok ikke kender. Så mange børn kan have store udfordringer med at forstå det. Det er derfor nødvendigt at styrke børnenes muligheder for at forstå eventyret ved at introducere nogle af fokusordene inden din første oplæsning. Det er en fordel at arbejde med fokusordene i grupper, som på en eller anden måde kan passe sammen. I den generelle vejledning til Sproggaven kan du læse om baggrunden for gruppering af fokusordene.

Inden din første oplæsning kan du styrke børnenes forudsætninger for at forstå eventyret ved at lave følgende aktiviteter og samtidigt introducere nogle af fokusordene:

1. Når børnene bladrer i bogen, kan du spørge børnene om, hvor ællingerne kommer fra. Du kan vise billeder fra nettet, der viser, at æg "revner". I kan tale om de flotte svaner og om, at de flyver til de varme lande i "verden" om vinteren. Swaner er nemlig "trækfugle". Børnene kan sammenligne den grimme ælling med den svane, den udvikler sig til, og her kan I anvende fokusordene "styg", "fæl", "smuk". Du kan også spørge til, hvordan ællingen ser ud til at have det. Her kan du introducere "bedrøvet". Når du taler om disse fokusord, kan du bruge nogle af forslagene under de enkelte fokusord.
2. Du kan vise børnene en tegnefilm om den grimme ælling fx Das hässliche Entlein på YouTube, som ikke helt følger det rigtige eventyr, men som er både sjov og rørende og giver en forståelse for temaet i eventyret. Imens børnene ser filmen, kan du tale med dem om handlingen og bruge nogle af fokusordene "revne", "styg", "fæl", "bedrøvet", "smuk", "lykkelig".
3. Du kan også give børnene en forforståelse af eventyret ved at fortælle det først med dine egne ord, imens børnene ser på billederne. I din fortælling kan du anvende alle fokusordene, hvor du også kort forklarer dem/beder børnene forklare dem.
4. Du kan lave en kombination af alle tre forslag ovenfor.

Efter din første oplæsning kan du evt. arbejde videre med fokusordene i den første gruppe.

Nedenfor er der forslag til en gruppering af fokusordene. Du kan også lave en anden gruppering, som evt. passer bedre til de fokusord, I har talt om inden din første oplæsning.

Gruppe 1

1. VERDEN

"Kan I huske, hvad ællingerne sagde, da de kom ud af æggene. De sagde "Hvor dog verden er stor!" Hvor stor, tror du, verden er?" Find en globus frem og tal om, at det er hele jorden eller verden. Tal om, at der er vand og land, og at der er bjerge, vulkaner, søer m.v. i landområderne, og at der er øer i vandområderne. *"Hvilket land bor vi i? Hvor ligger det?"* Find det på globussen med børnene. *"Hvilke andre lande kender du, som hører med til verden? Hvem har været i andre lande? Hvordan var det? Var der varmere/koldere end i Danmark? Hvorfor er der koldere i Danmark end i Afrika? Hvad mon ællingernes mor vidste om verdenen? Hvad hørte med til hendes verden? Hvad hører med til din verden? Hvor mange verdener findes der mon? Så verden er jorden, som vi kan se den på globussen, men vi kan også have hver vores verden. Så verden kan også være vores måde at leve og tænke på. Er der også en verden, som vi kan kalde for en fantasiverden? Hvad kunne det være? Tænk, hvis vi boede i en fantasiverden – hvordan ville der se ud? Hvad ville vi have på? Hvad ville vi spise/drikke? Hvad ville vi bo i?"* osv.

2. REVNE

"Men der var et af æggene, som der ikke ville gå hul på. Det ville ikke revne. Hvad kan revne betyde?" Tag det kogte æg frem. *"Det her æg er meget hårdt. Jeg har kogt det. Så nu er det hårdkogt. Kender I hårdkogt æg? Det kan man få på sin rugbrødsfad. Hvem vil prøve at slå på det med en ske, så det revner? Ja, det revnede! Slog du hårdt eller blødt på ægget for at få det til at revne? Hvordan kan æg også være (rå, blødkogt)? Andemoren havde ét æg, som ikke ville revne. Hvorfor revnede alle æggene ikke på samme tid? Hvor har I set revner (fortov, fliser, glas, tallerken mv.)?"* Vis evt. billeder af revnede fliser mv. på iPad. *"Hvilke andre ting kender du, som kan revne, hvis man slår på det? Så revne kan være et langt hul i noget. Hvad hedder det, hvis der er flere*

(revner)? Hvad betyder det, hvis noget slår revner (går i stykker), fx at et venskab slår revner?"

3. TRÆKFUGL

"Den grimme ælling mødte to vildgæs. Kan I huske, hvad de spurgte ællingen om? Ja, om den ville med dem og være trækfugl. Hvad mon en trækfugl er for noget? Ja, det er en rigtig fugl. Hvad for et ord sætter vi foran "fugl" ("træk")? Så trækfugl er et sammensat ord. Det er altså en fugl, der trækker. Hvad kan det være, som fuglen gør? Kan det være at trække en stol ud fra bordet?" Bed et barn at trække en stol ud fra bordet. Brug nu datidsformen. "XX trak stolen ud. Så hvad kan trække betyde? Nemlig at flytte noget. En trækfugl er en fugl, der flytter til de varme lande, når der er koldt herhjemme, og den flyver tilbage til Danmark, når vi får forår og sommer igen. Kender I nogen trækfugle (fx stork, mange gæs)? Hvilke lande flyver de til? Lige før trak vi en stol væk fra bordet. Hvad kan vi ellers trække (trække en streg, trække et kort, trække lod)?" Lav alle eller nogle af tingene sammen med børnene fx træk en streg fra et punkt til et andet på et stykke papir og brug udtrykket "trække en streg". "Hvad har vi lige gjort (trukket en streg)? Hvad betyder det, hvis jeg siger, det trækker? Ja, så blæser det koldt fra vinduet - der er træk fra vinduet. Hvad betyder det, hvis vi taler om vejret, og jeg så siger, at det trækker sammen? Hvad for et vejr får vi så?" osv.

Gruppe 2

4. STYG – FÆL

"Den grimme ælling var så bedrøvet, for den blev bidt og mobbet af de andre. Hvorfor gjorde den det? Ja, fordi de andre syntes, den så styg og fæl ud. Hvordan ser man styg og fæl ud? Hvad mon de to ord betyder – kender I nogen synonymmer til styg og fæl (forfærdelig, rædselsfuld, hæslig, grim, modbydelig, væmmelig)? Kender I Den store stygge ulv? Hvorfor er den styg? Nogen gør stygge ting. Hvad kan det være? Er noget styggere end andet? Hvad er det styggeste, du har hørt om? Synes I, at ællingen var styg?"

5. SMUK

"Børnene jublede, da de så den smukke svane. Hvorfor var den grimme ælling blevet smuk? Kender I nogen synonymmer til ordet smuk, dvs. hvilke andre ord kan betyde det samme som smuk? Hvad er antonymet til smuk, dvs. hvad er det modsatte af smuk?"

Hvilke andre fugle, synes du, er smukke?" Tal om, at (knop-)svanen er valgt som Danmarks nationalfugl.

6. BEDRØVET

Se på billedet på side 111. "Hvordan synes du, ællingen ser ud? Hvorfor var ællingen bedrøvet? Kender I andre ord, som betyder det samme som bedrøvet – altså synonymmer til bedrøvet (trist – ked af det)? Hvad kan gøre dig bedrøvet? Hvad gjorde du (fx græd, fik trøst af nogen osv.)? Hvad er antonymet til bedrøvet, altså det modsatte af at være bedrøvet (glad, lykkelig)? Hvordan ser du ud, når du er bedrøvet?"

7. LYKKELIG

"Hvad blev den grimme ælling til til sidst? Hvordan følte den sig, da den opdagede, at den var blevet til en smuk svane? Hvilke andre ord kender du for lykkelig? Hvad kan gøre dig lykkelig? Hvordan mærker du, at du er lykkelig/hvad gør du, når du er lykkelig? Har du gjort andre lykkelig? Hvordan? Hvordan kunne du se, at de blev lykkelige? Hvordan fik du det selv, da du gjorde dem lykkelige? Hvad er det modsatte af at være lykkelig? Hvilket bogstav sætter vi foran lykkelig, så det bliver til ulykkelig? Hvordan ser bogstavet "u" ud? Hvordan ser du ud, når du er lykkelig? Hvordan ser du ud, når du er ulykkelig?"

Gruppe 3

8. MOSE

*"Hvad er en mose (sumpet/delvist oversvømmet område)? Hvordan mon den grimme ælling har det i mosen? Hvem har set en mose? Hvor har I set en mose?" Vis et billede af en mose på en iPad.
"Hvad er forskellen på en mose og en sø? Hvor har I set en sø? Hvad kan "mose" også betyde, hvis det er noget, man gør (mose kartofler til kartoffelmos, og mose ind i noget, fx mose ind i en bus)?"*

9. FORNUFTIG

"Ællingen kom til et hus, hvor der boede en gammel kone med sin kat og sin høne. Kan I huske, hvad katten og hønen spurgte ællingen om? Og når ællingen ikke kunne hverken lægge æg som hønen eller spinde som katten, så var den ikke fornuftig. Hvem kan fortælle, hvad fornuftig betyder? Hvorfor tror hønen og katten, at de selv er fornuftige? Er de det? Hvilke andre ord kender I, som betyder det samme som fornuftig? Hvem er mest fornuftig hjemme

hos dig? Hvorfor synes du det? Hvad er det modsatte af fornuftig (ufornuftig er et antonym til fornuftig)? Hvad for et bogstav sætter vi foran fornuftig for at få det til at blive ufornuftig. Er der nogen af jer, der ved, hvordan "u" ser ud?" Vis det og lad børnene skrive "u".

10. BONDEMAND

"Ællingen frøs fast i isen. Men hvem kom og reddede ællingen? Hvad gjorde bondemanden? Hvad laver en bondemand? Hvad hedder den gård, han bor på? Hvilke dyr kan der være på en bondegård? Hvad kan vi kalde den slags dyr (bondegårdsdyr)? Er en svane et bondegårdsdyr? Hvorfor er en svane ikke et bondegårdsdyr? Hvad kan bonden dyrke på sine marker? Hvad bruger man det til?" Vis billeder på iPad af forskellige kornsorter og eksempler på, hvad man kan dyrke på en mark. Syng "Jeg en gård mig bygge vil" fra De Små Synger.

Inddrag gerne nogle få ord mere, som børnene måske bliver optagede af under arbejdet med bogen.

Nu er det tid at fodre de kræsne robotter

Denne leg går ud på, at børnene skal fodre robotterne med fokusordene. Men robotterne er kræsne! De vil kun spise fokusord med en bestemt længde. Robot 1 vil kun spise ord med én stavelse. Robot 2 vil kun spise ord med to stavelser, Robot 3 vil have ord med 3 stavelser, Robot 4 ord med fire stavelser og Robot 5 er den meste kræsne og vil kun spise ord med fem stavelser.

Du skal derfor bruge de fem robotter og ordkort med fokusordene. Det er en god ide, at du også har lavet et skema som dette, som børnene kan se. Gerne i så stor en størrelse, at børnene kan klappe på hvert øje med deres hånd, imens de siger hver stavelse i et ord.

1 klap	2 klap	3 klap	4 klap	5 klap
●	● ●	● ● ●	● ● ● ●	● ● ● ● ●

Hvis du er god til at tegne, kan du tegne hænder i stedet for øjne.

Først trækker et barn et ordkort. Du læser det højt, og barnet skal vurdere, om det er et langt eller et kort ord. Så vælger barnet, hvor det vil starte med at klappe stavelser – i feltet med 1, 2, 3, 4 eller 5 øjne. Barnet klapper nu fokusordets stavelser på øjnene i det valgte felt.

Måske passer det med stavelserne – eller måske skal barnet prøve igen med et andet felt. Når klap og øjne passer til hinanden, kan barnet se, hvilken robot der skal fodres med ordkortet. Hvis ordet fx har 4 stavelser/klap, skal barnet fodre Robot 4 med ordet. Sørg for, at alle børnene klapper i læseretningen.

Læs og snak: Den sprogdudviklende dialog

Spørgsmål er gode til at indlede en dialog med børnene – især de åbne spørgsmål, for de åbner for en dialog. I vejledningshæftet til Sproggaven kan du læse mere om, hvordan du kan have en dialog med børnene og styrke børnenes sprog i dialogen om bogen.

Du kan forvente, at de fleste 5-6 årige børn kan tale i grammatisk korrekte sætninger på ca. 10 ord. Børnenes sætninger vil ofte indeholde bindeord fx "og", "så", "fordi", "eller", "nu", "som", "der". De kan anvende de fleste navneord i både ental og flertal og de fleste udsagnsord i både nutid og datid.

Børnene kan sætte ord på både egne og andres følelser, og de kan fortælle om oplevelser i en rigtig tidsmæssig rækkefølge med en start, midte og en slutning, og de kan fortælle lidt mere udførligt end tidligere.

Her er eksempler på forskellige former for spørgsmål, som du kan bruge. De står i hel tilfældig rækkefølge og passer ikke helt sammen, så du kan vælge, om du vil bruge nogle af dem og/eller lave dine egne.

Lukkede spørgsmål

- Hvad gjorde andemors æg?
- Hvorfor så ællingen ikke ud som andemors ællinger?
- Hvad syntes de andre dyr om ællingen?
- Hvad følte ællingen ved, at den var så grim?
- Hvad spurgte de to vildgæs ællingen om?
- Hvad mente katten og hønen om sig selv?
- Hvor fløj svanerne hen?
- Hvem fandt ællingen i isen?
- Hvad skete der hjemme hos bondemanden?
- Hvor lå ællingen, da det igen blev forår?
- Hvilken følelse havde ællingen, da den var blevet til en svane?

Åbne eller halvåbne spørgsmål

Bed børnene vælge et billede at fortælle om. Prøv at opmuntre børnene til at bruge fokusordene, når de fortæller.

- Hvordan mon det kan være, at ægget med den grimme ælling havnede hos andemor?
- Hvordan var den grimme ælling ikke lige som de andre.
- Hvorfor kunne de andre dyr og mennesker ikke lide den?
- Hvad synes du om de andre dyr og mennesker, som mobbede den grimme ælling?
- Hvad kan du gøre, hvis der er nogen, der mobber? Tal mere om mobberi og om at være en god ven.

Den grimme ælling var tit bange.

- Hvad kan du blive bange for, og hvem kan hjælpe dig, hvis du bliver bange? Hvordan kan de hjælpe dig? Hvordan kan du hjælpe nogen, som er bange?

Bondemanden hjalp den grimme ælling fri fra isen.

- Har du nogen sinde reddet et dyr? Fortæl, hvad der skete (dvs. barnet skal fortælle om sin oplevelse, så tilhørerne får at vide, hvornår og hvor det foregik, hvad barnet gjorde og hvorfor, og hvad der så skete)?

Tal også gerne om H.C. Andersens eget liv, og hvordan eventyret om den grimme ælling kan sammenlignes med hans liv dvs. han kom fra små kår og endte med at omgås personer i samfundets højeste lag bl.a. de kongelige (*"Det gør ikke noget at være født i andegården, når man kun har ligget i et svaneæg"*).

Læs og leg: Bogquiz

Bogquiz med bl.a. bogens fokusord. Afhængigt af din børnegruppe kan du have færre eller flere quiz-spørgsmål. Fokusordene står i parentes.

- Hvem er H. C. Andersen?
- Hvor mange kan du tælle til?
- Hvad hedder Danmarks nationalfugl?
- Hvilke andre dyr kender I, som lægger æg?
- Hvorfor bliver det koldt i Danmark om vinteren?
- Hvordan kan man se, at det er vinter?
- Hvad hedder den slags fugle, som flyver til de varme lande om vinteren? (trækfugle)
- Hvilke dyr kan bedst lide kulde?
- Hvilke dyr kan bedst lide varme?

- Hvad rimer på ælling?
- Hvad rimer på mose?
- Hvad rimer på sø?
- Hvad rimer på svane?
- Nævn to synonymmer til at være trist. (bedrøvet og fx ked af det)
- Nævn et antonym til bedrøvet. (lykkelig)
- Nævn et synonym til pæn. (smuk)
- Nævn to antonymer til smuk. (styg, fæl, grim)
- Nævn to synonymmer til at være styg. (fæl og fx forfærdelig)
- Nævn et antonym til fornuftig. (ufornuftig)
- Nævn to andre ord, man kan gøre modsatte ved at sætte "u" foran. (fx lykkelig/ulykkelig, heldig/uheldig)
- Hvad for to ord er bondemand lavet af?
- Nævn to andre ord, som starter med bonde.

Læs og leg: Literacy-udviklende lege og aktiviteter

Nedenunder er lege og aktiviteter sorteret under forskellige overskrifter, som fortæller, hvilke literacy-kompetencer legene og aktiviteterne især styrker. Selv om flere af legene og aktiviteterne styrker flere literacy-kompetencer, står de kun nævnt under én overskrift.

Vælg mindst én aktivitet under hver overskrift. Rækkefølgen er underordnet.

Ordforråd

Alle legene styrker børnenes ordforråd.

- **FORTÆL TIL BILLEDER**
Kopier billederne fra bogen og læg dem i tilfældig rækkefølge på bordet. Bed børnene hjælpe hinanden med at lægge dem i rigtig rækkefølge og fortælle historien. Du kan guide børnene til at anvende fokusordene. Legen styrker børnenes fortællefærdigheder og produktive sprog.
- **GÆTTELEG**
Vis et af billederne i eventyret fx s. 115. Bed børnene om at se godt på det, for lige om lidt vil du spørge dem om noget. Luk bogen. Stil nu spørgsmålet til billedet fx *"Hvilken farve er husets dør?"*, *"Hvor mange fugle flyver i luften?"* osv. Legen styrker børnenes visuelle hukommelse.

- **FLERE/FÆRRE END/LIGE MANGE/FLEST/FÆRREST**
 Hav rosiner el. lignende med til børnene. Sig, at du nu giver børnene nogle rosiner, men de må ikke spise dem endnu. Del tilfældigt ud af rosinerne, dvs. 1, 2, 3, 4, 5, 6, eller 7 rosiner til hver. Legen går ud på, at børnene først skal tælle deres rosiner. Så spørger du *"Har I fået lige mange rosiner?"* – tal om udtrykket lige mange. Så spørger du *"Hvem har fået flest rosiner?"*, *"Hvem har fået færrest rosiner?"* – vær sikker på, at alle børnene forstår flest/færrest. Herefter skal børnene sammenligne deres antal af rosiner, og du spørger hvert barn, så hvert barn fx svarer med *"Jeg har flere/færre rosiner end Valdemar"*. Til sidst lægges alle rosinerne ind midt på bordet, hvorefter børnene fordeler dem, så der bliver lige mange til hver. Du kan få dem, der evt. bliver tilovers. Legen styrker børnenes numeracy-kompetencer dvs. deres forståelse af mængder og matematikfaglige ord.
- **NAVNE PÅ DYREBØRN**
 Se billeder af dyr, tal om dem, og hvad deres børn hedder. Legen styrker børnenes præcise ordforråd.
- **FORESTIL DIG-LEG**
"Forestil dig, at du kunne flyve lige som svanerne. Hvor ville du så flyve hen? Hvordan ville der se ud der, hvor du kom frem?"
"Forestil dig, du kunne gå ind i eventyret og tale med alle dyrene. Hvad ville du sige til Den grimme ælling, Andemor, Hønen, Katten" osv. Legen styrker børnenes evne til at forestille sig en tænkt situation og forestille handlinger ud fra den tænkte situation. Det styrker deres forestillingsevne, arbejds hukommelse og evne til at drage slutninger ud fra en tænkt situation. Det vil således styrke deres forudsætninger for at forstå det, de senere selv skal læse og forstå i skolens forskellige fag.

Lydlig opmærksomhed

Alle legene styrker børnenes lydlige opmærksomhed på flere niveauer: rim, stavelser, enkeltlyd og bogstavlyd.

- **STAVELSESKRIG**
 Medbring 12 billeder fx fra et billedlotteri med ord på 1 til 4 stavelser og 4 klodser til hvert barn. Tal om, hvad billederne forestiller. *"Nu skal vi lege en leg – hvor vi skal lægge klodser efter et billede. Det er jer mod mig. Jeg vil lige vise jer, hvordan vi skal lege. Nu trækker I et billede, og jeg trækker et billede. Den, der har billedet med flest stavelser, vinder begge billeder"*. Nu siger du

dit ord meget tydeligt – nærmest i robotsprog, så du får alle stavelserne sagt tydeligt og med en lille pause imellem. Du lægger en klods på bordet til hver stavelse, du siger. *“Nu er det jeres tur – hvem vil prøve først?”* Så gør et af børnene det samme. *“Hvem har det længste ord – jer eller mig? Så vinder I/jeg de to billeder”*. Måske er ordene lige lange, og så får I et billede hver. Nu starter vi. Lav legen med alle billederne. Hvis de synes, det er sjovt, kan du tage flere billeder med. Brug også udtrykkene *“Jeres ord har færre/flere stavelser end mit”*.

- **FIND RIMMAKKER**

Giv børnene billeder fra et billedlotteri. Sørg for at ordene rimer. Brug kun ord på en eller to stavelser. Sig ordene højt sammen først. Giv børnene et billede hver. Nu går legen ud på at finde sin rimmakker.

- **FIND ORDKORT**

Find ordkortene til bogens fokusord. Læg dem foran børnene. Tal om, hvilket bogstav hvert ord starter med. Er der ord, der starter med samme bogstav? Hvordan lyder bogstaverne?

- **DEN STORE STYGGE BOGSTAVHEKS**

Find først plastikbogstaver eller andre bogstaver frem og tal om, hvad de hedder, hvilken lyd nogen af dem siger, hvilke bogstaver børnene har i deres navn. Læg nogle billeder fra et billedlotteri på bordet. Det skal være billeder af ord, som starter med a, e, i, o, u, y, æ, ø, å og måske også m, s, n, f, l og v. Der skal helst være flere billeder med ord, der starter med samme bogstav. Prøv nu sammen med børnene at finde ud af, hvilken lyd hvert billede starter med. Læg billede og plastikbogstav sammen. Nu vælger du de 4 bogstaver (svarende til antal børn), som børnene havde lettest ved. Bed børnene skrive dem på nogle papirstykker. Et bogstav pr. papir. Find sikkerhedsnålene frem til hvert papir. Så er I klar til at lege Den store stygge bogstavheks. *“Nu skal vi prøve at lege en leg. I er bogstavbørn, og jeg er den store stygge bogstavheks. I får hvert et bogstav sat på jeres tøj. Når heksen fanger en af jer, bliver I puttet i min store fæle bogstavgryde, så jeg kan spise jer i aften. Jeg har også hældt benzin i gryden. Det bliver rigtigt uhyggeligt, kan I tro (du kan tegne din store gryde på papir eller på anden måde vise din gryde)”* Jeg glæder mig allerede til at spise jer bogstavbørn, uhm! Når jeg fanger jer, kan I hjælpe hinanden fri, så jeg ikke spiser jer. Det kan ske, hvis I kan sige et

ord, der starter med det bogstav, som er blevet fanget. Så skal I råbe Store stygge bogstavheks – og så det ord, der starter med bogstavet (der skal helst ikke være for meget plads til legen, så du ikke fanger nogen... – eller så nogen kommer til skade i kampens hede...)”.

Sproglig rytme og ords lydlige udtryk – i sange, rim og remser

Aktiviteterne styrker børnenes opmærksomhed på lydene og rytmen i ord og sætninger.

- SANGEN JENS PETERSENS KO
- SANGEN EN LILLE FRØ I MOSEN SAD
- SANGEN I EN SKOV EN HYTTE LÅ
- SANGEN HØNSEFØDDER OG GULERØDDER

- EN LILLE AND

Børnene kan stå i en rundkreds imens man laver fagterne til sangen.

En lille en lille en lille and med vinge (Ene arm basker som vinge)
En lille en lille en lille and med vinger (den anden basker med)
En lille en lille en lille and med fod (Den ene fod stamper i gulvet)
En lille en lille en lille and med fødder (Den anden stamper med)
En lille en lille en lille and med numse (vrikker med numsen)
En lille en lille en lille and med næb (Hænderene klappes sammen ved munden som et næb med eftertryk!)

- FAR, FÅR FÅR FÅR?
Far, får får får?
Nej, får får ikke får.
Får får lam.
- LIS BIS
Lis bis
katte vatte vis
katte vatte vekop
tekop tis

- ELLERA SELLERA
Ellera sellera zebro sold
rip rap bondeknold

Sprog i aktiviteter med krop og bevægelse

Aktiviteterne knytter sprog og bevægelse sammen og understøtter dermed børnenes kropslige forståelse af ordene.

- BYGGE MOSE
Byg en "mose" på gulvet, hvor man kun må komme frem ved at hoppe fra tue til tue med samlede ben (hynder). Børnene står ved den ene side af mosen, hvor der er et sæt af ordkort med fokusordene. På den anden side er fokusordene hængt op/lagt ud. Legen går ud på, at hvert barn skal tage et fokusord, hoppe igennem mosen og lægge det ved det samme fokusord på den anden side, dvs. børnene skal se godt efter bogstaverne i hvert ord. Legen er slut, når alle fokusordene er igennem mosen.
- SIMON SIGER
Dette er en leg, hvor børnene skal bevæge sig som forskellige dyr. I legen skal børnene kun gøre noget, hvis der bliver sagt "*Simon siger*" først fx "*Simon siger løb som en hund*", "*Simon siger vralt som en and*" osv. Legen styrker også børnenes koncentration og opmærksomhed.
- JÆGERLEG
Lav jægerleg og skyd til måls (dåser og bold) efter antal stavelser. Her skal der bruges 4 dåser med påklistrede tal fra 1 til 4. Hvert barn trækker efter tur et billede fra billedlotteri el. Barnet siger ordet højt i robotsprog, og I hjælpes ad med at tælle stavelserne. Nu skal barnet ramme den dåse med det tal på, som svarer til antallet af stavelser i ordet. Legen styrker også lydlig opmærksomhed.
- SKE-STAFET
Lav ske-stafet med æg eller kartofler. Hvert barn får et tal fra 1 til 4. Du eller et andet barn trækker et billede fra et billedlotteri el. og siger ordet i robotsprog. De børn, som har det tal, der svarer til antallet af stavelser i ordet, skal løbe med sin ske og æg/kartoffel hen til en spand med det tal på, som svarer til antallet af stavelser i ordet. Når legen er slut, har de børn vundet, hvis spand har flest kartofler. I kan fx aftale, at I stiller uret til 3 minutter, og så er legen slut. Legen styrker også lydlig opmærksomhed.

- HINKE
Der kan også hinkes til billederne fra billedlotteriet. Eller børnene kan stå på et ben i lige så mange sekunder, som der er stavelser i ordene. Legen styrker også lydlig opmærksomhed.

Sprog i aktiviteter med digitale medier

Aktiviteterne styrker børnenes literacy-kompetencer.

- LÆSE FAGLITTERATUR
Læs faglitteratur om svaner på internettet og i bøger
- TAGE PÅ TUR
Tag på tur til en sø el., hvor børnene selv fotograferer med iPad. Hæng billederne op, og børnene legeskriver tekst til. Skriv med din voksenskrift nedenunder.
- TAGE BILLEDER
Lad børnene tage billeder af hinanden, hvor de viser følelserne lykkelig/ulykkelig, bedrøvet og gerne flere følelser som fx gal, sur, rasende, glad. Brug billederne til at lave et vendespil med følelser i appen Fotospil eller til at lave en lille bog i BookCreator om følelser, hvor billederne kan sættes ind. Lad børnene indtale en tekst som fx *"Jeg bliver bedrøvet, når..."*.
- APPEN DEN GRIMME ÆLLING
Appen Den grimme ælling indeholder historien, og der er mulighed for at børnene selv kan optage deres egen fortællerstemme. I appen er der også en quiz, et huskespil og puslespil samt billeder til at farvelægge.
- APPEN KOMPAN
Kompan er en gratis app, som indeholder et spil, hvor den grimme ælling skal samle fjer. Der er også andre spil i appen. Demoversionen er gratis, og der er mulighed for at købe flere spil.

Sprog i sociale og personlige kompetencer

- ALLE MINE KYLLINGER
Leg med socialt sammenhold.
- FRI FOR MOBBERI
Fri for mobberi kan indgå i forbindelse med Den grimme ælling.

Sprog i kreative aktiviteter mm.

Kreative aktiviteter såsom at tegne, male, spille spil, lege, spille teater samt tage på ture ud af huset og til biblioteket kan bruges til at understøtte børnenes forståelse og tilegnelse af fokusordene og andre literacy-kompetencer.

- **TEGNE OG SKRIVE**

Børnene tegner deres fantasiverden og legeskriver til. Du skriver med din voksenskrift nedenunder.

- **LAVE TEGNESERIE/BILLEDSERIE**

Tegneserie/billedserie. Børnene laver en historie med et forløb. Det kan være om noget fra eventyret eller noget helt andet. De legeskriver lidt til billederne og du skriver med din voksenskrift nedenunder.

- **LAVE SØ**

Børnene laver en sø med siv, svaner m.m. De kan tegne eller klippe ud fra blade m.m. og lime det på et stykke papir. Bagefter skal de skrive ordene til så mange ting som muligt på deres sølandskab. Børnene kan skrive enkelte bogstaver, eller de kan legeskrive. Børnene kan tage tegningerne med hjem og bede deres forældre skrive ordene med voksenskrift og gerne på deres modersmål – og/eller du kan skrive dem i børnehaven. Lav udstilling med tegningerne.

Egne noter

Denne folder er én af i alt 13 bogfoldere, der er udarbejdet ifm. projekt Sproggaven på dagtilbudsområdet i Fredensborg Kommune.

Folderen beskriver arbejdet med historien 'Den grimme ælling' indenfor rammerne af metoden udvidet dialogisk læsning udviklet ifm. projekt Sproggaven på dagtilbudsområdet i Fredensborg Kommune.

Folderen er målrettet fagfolk og studerende, der arbejder og beskæftiger sig med 0-6 årige børns udvikling af sprog- og literacy-færdigheder.

Folderen er tilgængelig på www.fredensborg.dk og www.videnomlaesning.dk, hvorfra den frit kan downloades og kopieres/distribueres.

Ved at scanne nedenstående QR kode kan du se eksempler på arbejdet indenfor hver af de tre faser i den udvidede dialogiske læsning:

Fredensborg Kommune
Egevangen 3B
2980 Kokkedal
Tlf. 7256 5000
fredensborg@fredensborg.dk

